

Årsmøteutsendinger, gjester ansatte og presse. Velkommen til årsmøtet til Oppland Bondelag her på Skei

En foredragsholder på vårt ledermøte her på Skei i høst sa noe slikt som dette. **”Dere som sitter her i salen som representanter for landbruksnæringen, utgjør noe av gullbeholdningen for Oppland og landet for øvrig.”** Dette er store ord, men veldig enkelt å slutte seg til for oss.

Landbruk og matproduksjon er stadig et av de mest diskuterte politikkområdene i landet og mange engasjerer seg med sterke, mere eller mindre velkvalifiserte meninger i denne saken. Det som er aldeles sikkert og som ingen kan imøtegå, er at matproduksjon aldri kommer til å gå av moten og at Norge må produsere mere mat fremover. Vi som sitter her er representanter for en yrkesgruppe som **produserer den eneste forbruksvaren som ingen kan unnvære.** Etter min vurdering er der bare ekstreme forskere som tar direkte til orde for at Norsk matproduksjon skal bygges ned og nærmest avvikles ut fra at vi karakteriseres som et økonomisk tapsprosjekt.

Den store interessen for vår næring må vi være glade og stolte av, og vi skal gjøre det beste for å nytte dette til beste for landet og våre næringsutøvere.

Å bygge kompetanse om næringen og være direkte involvert i politikktutforming er det aller viktigste av Bondelagets arbeid. Det er her mye av vår arbeidstid blir brukt. **Matproduksjon og landbruk på dagsorden** har vært vårt overordna mål i mange år. Det er alltid vanskelig å måle konkrete resultat av slikt arbeid. Det som imidlertid er målbart er at vi i flere og flere uttalelser fra politikere registrerer at våre formuleringer blir brukt, selvsagt med en del bevisste unntak... Her er potensialet fremdeles stort og min klare anbefaling er at vi hver på vår plass fortsetter dette arbeidet med minst den styrke det har i dag.

I vårt langstrakte, klimatisk utfordrende, våte, kalde og kostnadshøye land må matproduksjon alltid være en balansert blanding av politikk og butikk. Mangel på kunnskap og forståelse for disse sammenhengene er kanskje den største utfordringen vi har i dag. Vi må arbeide enda hardere for å få fram kunnskapen og forståelsen for hva som trengs for å nå målet om økt matproduksjon på norske ressurser.

Det er ikke til å stikke under en stol at det siste halvannet året, med ny politisk ledelse har vært ekstra utfordrende. Mange av grunnpilarene i landbrukspolitikken er satt i spill. Det meste av disse endringsforslagene er etter min vurdering av ideologisk karakter uten faglig forankring. En fornuftig person

sa en gang at, **før en river ned gjerder skal en spørre seg hvorfor de ble satt opp.** Dette er et spørsmål mange burde stille seg.

Landbruket er ikke imot endring eller nytenkning. Det tror jeg vi har bevist igjennom den enorme utviklingen og effektivitetsfremgangen vi har. Hvis vi ser bort ifra olje og gass er det ingen som kan vise til slike resultater som oss.

Det må ikke være slik at i Regjeringens endringsiver blir tankegangen; hvis dere ikke er med oss, er dere imot oss. Med respekt å melde, dette blir for enkelt. Vi diskuterer gjerne endringer, men da må de være praktisk fundert og av en slik karakter at de er med og ivaretar sammenhengene og ikke minst målet om økt matproduksjon på norske ressurser. Så langt jeg kan se, er det ikke gjort noen grunnleggende, faglige vurderinger av eksisterende ordninger eller om de nye foreslåtte ordningene vil fungere bedre. Et eksempel her er Regjeringens forslag om å avvikle konsesjonsloven. Et forslag som etter min vurdering vil få dramatiske konsekvenser for norske landbruk og for norske bygder. Hvis Regjeringens mål er å øke omsetningstakten av norske gårdbruk, mener jeg de helle burde se på gjeldende skatteregler og gjøre nødvendige endringer på disse.

Resultatet fra jordbruksoppgjøret i fjor var en klar dreining mot større driftsenheter og en kraftig strukturutvikling som mange steder ikke harmonerer med de naturgitte forhold. Samtidig som vi ser at noen av våre medlemmer tjente på omlegginga, var det flere som tapte på strukturutflatinga av tilskuddene. Vi må ha en landbrukspolitikk tilpasset de naturgitte forholdene, og jeg vil sterkt advare mot ytterligere strukturgrep i de kommende jordbruksforhandlingene.

Høyre, som det største regjeringspartiet, sier ofte at alt som blir gjort skal være kunnskapsbasert og robust. Dette er veldig bra og bør absolutt være en ledetråd i landbrukspolitikken. Når dette partiet er nevnt, etterlyser jeg deres landbrukspolitikk. Slik jeg ser det nå utføres regjeringens landbrukspolitikk nesten bare etter Frp sin ideologi. Mitt spørsmål blir da om Høyre er komfortable med dette? **I mitt enkle hode er ikke Liberalisme en kompetanse i seg selv.**

Slik debatten går nå, blir det lett en kamp om virkelighetsforståelsen. Vi i denne salen og alle våre gode meningsfeller har et ansvar for å spre kunnskap og forståelse for sammenhengene. Det er vi som har kunnskapen og **vi skal vinne denne kunnskapsbaserte kampen.**

Det er en uomtvistelig sannhet at matsikkerhet og bærekraftig utvikling er et felles globalt ansvar. Ingen kan unngå konsekvensene og ingen bør fri seg fra ansvaret. Dette har jeg sagt til dere tidligere, og det er like viktig nå som før. **Ansvaret for størst mulig norsk matproduksjon ligger selvsagt hos norske**

myndigheter. Vi i landbruket er klare til å gjøre den praktiske jobben. **Den viktigste formen for beredskap i Norge er å opprettholde en bærekraftig matproduksjon,** og med de globale klimautfordringene vi står overfor, skal vi bidra til at matproduksjon skjer på en klimasmart måte.

Som fylkesleder slutter jeg aldri å la meg imponere av aktiviteten ute i lokallagene. Spesielt rundt arbeidet med jordbruksforhandlingene. Forrige uke hadde vi todagers styremøte der vi gjorde ferdig Oppland Bondelags uttale til forhandlingene. I dette møtet hadde vi inne representanter for markedsregulatorene for å høre deres vurderinger. Det var en god leksjon for oss i styret, men avslører at det er spenninger internt i landbruket om hvor støtet skal settes inn. Det er alltid en balansegang og mange hensyn som skal tas. Det er nesten slik at desto mer du lærer jo mere usikker blir du, og flere avveininger må tas.

Vår uttale er nå avgitt og jeg skal være med å ta denne videre i representantskapet i Norges Bondelag om 14 dager. Der blir kursen for bondelagets krav utformet.

Hovedtrekkene fra Oppland vil være økt kornpris og styrking av storfekjøttproduksjonen. Jeg tror at det blir mye diskusjon om kornpris. Å få til en god økning her er viktig. Det er en dramatisk nedgang i kornarealet. Nedgangen er på 25% de siste 10 år. Skal vi klare økningen i innenlands matproduksjon må ikke nedgangen bare stoppes, men arealet må økes betydelig. **Korn er nøkkelen til økt selvforsyning.**

Gjennom den utviklingen vi har sett den senere tid er også rekanaliseringen i gang. Den behøver ikke vedtas, den bare skjer. Det må være en politisk målsetning at vi produserer korn, poteter, grønnsaker og bær der det er naturgitte forhold til det. Vi har ikke mere slikt areal i Norge enn at dette er absolutt nødvendig.

På storfekjøtt har vi stor underdekning og her må det inn forsterkende tiltak. Vi har stor nedgang antall mjølkekyr, og 75% av storfekjøttproduksjonen kommer fra mjølkebesetninger. Økning i storfekjøttproduksjon betinger økt mordyrtall, og dette tar tid. Et vedvarende underskudd åpner for importkanaler som kan bli vanskelige å tette, særlig hvis de blir langvarige. I graslandet Norge er storfekjøttproduksjon en av de produksjonene vi virkelig har naturgitte forhold for å dekke markedet. Dette må vi klare, men som for alle andre produksjonene **er det en grunnleggende forutsetning at det må lønne seg.**

I tillegg til muligheter for prisuttak må det inn mere budsjettmidler. Særlig trenger vi dette til nedskrivning av kornpris til kraftfôr, styrking av beitetilskudd

og tilskudd til kvalitetsproduksjon og styrking av velferdsordninger. Det er disse midlene vi skal drive politikk med.

I en tid der kampen for rammevilkår har blitt hovedfokuset, er det viktig at vi internt i landbruket også gjør kloke valg. Vi må tørre å ta valgene og vi må løfte blikket litt vekk fra det vi ser fra eget kjøkkenbord. Vi må gjøre valg som sørger for at vi kan styre utviklingen og ikke omvendt.

Som nevnt trenger ikke rekanaliseringen å vedtas, den er i gang. Gjennom landbrukspolitikken er det viktig å legge til rette for at en bruker jorda til det den er best egnet til. Det er det som vil gi størst matproduksjon totalt i Norge og gi den enkelte bonde muligheten til å gjøre de riktige valgene. Til slutt er det vi som enkeltbønder som gjør det endelige valget på vår gard. Jeg vil utfordre dere i generaldebatten senere i dag om å diskutere nettopp dette. Ut fra bl.a. stikkordene:

- Rekanalisering
- Korn/kraftfôr
- Jakten på avdrått – til hvilken pris og konsekvens?
- Struktur
- Dyrehold, dyrehelse, medisinbruk, omdømme

Jeg skal ikke bruke mye tid på internasjonale forhold i dag. Jeg vil bare nevne at det er mye vi kan ta lærdom av og ikke begå de samme tabbene for å kunne gjøre samme erfaring som de rundt oss. Vi kan bare ta for oss utviklingen i mjølkepris i Europa. Etter at kvoteordningen fjernes, faller prisen til produsent betydelig. I flere land er produksjonskostnaden nå omtrent det dobbelte av utbetalingspris. Man trenger ingen doktorgrad for å se at dette umulig kan fortsette, men på kort sikt øker dette presset på importvernet vårt, og med de eksport- og importrestriksjoner vi har i deler av Øst-Europa, forsterkes dette ytterligere. Det er en utstrakt oppfatning blant våre kollegaer rundt om i Europa at bare de eksporterer nordover, er alt lønnsomt. Det skal mot og vilje til hos våre politikere for å motstå disse angrepene og ikke bruke situasjonen i Europa som påskudd for å legalisere egen politisk ideologi. Det klare ansvaret til politikerne må være å stå opp for norske interesser i forhandlingene med bl.a. EU. Et sterkt tollvern er alfa og omega for en norsk matproduksjon, og vi er langt fra det eneste landet som har slike ordninger.

Det skjer utrolig mye positivt rundt forskning og utvikling i landbruket, og vi ligger langt framme internasjonalt, eksempel NRF-kua og den norske grisen som skaper stor interesse blant husdyrprodusenter utenlands. Jeg skulle ønske at flere visste hvor langt framme norsk landbruksforskning er på en del områder, og la seg begeistre av dette. Mye av dette forskningsarbeidet i innlandet og mye av det

er direkte overførbart til andre næringer. Her er det nok å nevne Arena Heidner og alt det positive som skjer der.

Det er mye innovasjon rundt omkring på gardene i Oppland og i våre samvirkebedrifter. Det er stor satsing på restaurering og nybygging i tradisjonelt landbruk og i tilleggsnæringer. Det som står høyt på ønskelista er en betydelig økning i tilgang på rimelig kapital for å minske det betydelige løftet slike investeringer er. Derfor tar Oppland Bondelag videre ideen med å lansere en investeringspakke ved siden av det vi oppnår innenfor rammen av jordbruksavtalen.

Ved Tine sine anlegg i Gudbrandsdalen blir det også gjort betydelige investeringer i disse tider. Det investeres godt og vel en halv milliard for å ruste anleggene for større produksjon. Så store industriinvesteringer skjer ikke veldig ofte her i innlandet. Vi skal være veldig stolte av våre samvirkebedrifter som er skikkelige lokomotiv i vår innlandsindustri. Mange har lett for å se på samvirkeorganisering og samvirkebedrifter som litt overlevninger fra ei svunnen tid. **Det går ikke an å ta mere feil.** Samvirkebonden er den største og viktigste eier og investor i norsk matindustri.

Robust er et skikkelig moteord om dagen. Vi har et robust landbruk i Oppland. Det er mangfoldig og i mange av Opplands kommuner er dette hovednæringen. Vi har det aller meste av produksjoner som spenner fra grønsaker på friland på Toten til marginal grasproduksjon i våre høyereliggende områder. Alt er like viktig for at vi skal ha et landbruk over hele landet og greie å øke produksjonen slik målet er.

Jeg pleier ikke å gå direkte inn på de enkelte produksjoner, men vil bare understreke at uansett hva du skal produsere er kravet til kunnskap og innsats veldig viktig for at du kan skaffe et godt resultat, både kvalitetsmessig og økonomisk. Her som overalt ellers er det ingenting som gjør seg selv. Da er det også med tilfredshet at vi registrerer at bønder er opptatt av å skaffe seg ny og utviklende kunnskap. Voksenagronom er stadig populært og har stor søkning. Landbrukshelga som Landbruksråd Innlandet arrangerte i slutten av januar, var fulltegna tidlig og opp imot 250 deltok. Her var det både kunnskapsbygging og relasjonsbygging. Det var veldig bra, og det var spesielt gledelig at det var så mange unge bønder som deltok. Oppland Fylkeskommune har vært og er en veldig god samarbeidspartner i arbeidet med å utvikle kompetansen og læringsarenaer for landbruket, og en stor takk til de for det.

Rovdyr er en stor utfordring her i Oppland. Det begynte bra i fjor vår med uttak av potensielle skadegjørere. Dette var en viktig årsak til reduserte tap p.g.a. ulv. Det var ei bra beslutning. Jerven er stadig en stor trussel og vi har nå langt flere

ynglinger her i Oppland enn det vi skal ha. Målet om 12 jerv på lisensfelling ble ikke fylt og vi må nå sette vår lit til at resten av kvota blir tatt ved hiuttak. I tillegg vet vi at det ikke ble tatt ut jerv på lisensfelling i Sogn og Fjordane. Mye av denne jerven er helt på grensa til Oppland og kan utgjøre potensielle skadegjørere her i fylket. Det ble rettet kritikk mot uttak av ulv i fjor vår. De siste politiske utspillene nå er at vi må sørge for at ulv med sterke gener ikke må tas ut på slik felling en gang til....da må vel ulvene genstestes først da?? Bjørn Magnus Tordhol er fremdeles vår mann på rovdyr og i tillegg til han, gjør Marthe Dypdalen og Ole Kr. Oldre en stor innsats på denne fronten. Bruk disse ressurspersonene i rovdyrspørsmål. Ellers har vi et veldig godt samarbeid med Oppland Bonde- og Småbrukarlag og Oppland Sau og Geit i rovdyrspørsmål.

Også i 2014 ble flere av våre medlemmer våre igjen rammet av flom, for tredje gang på fire år. Dette er en stor belastning, både arbeidsmessig, økonomisk og ikke minst psykisk for de som rammes. Oppland Bondelag mener at det må gjøres strakstiltak, bl.a. med masseuttak i Gudbrandsdalslågen. Dette har vi imidlertid ikke fått gjennomslag for, og vi er bekymret for at det kan komme nye flommer og mer skade før nødvendige tiltak blir gjort.

Til høsten er det kommune- og fylkestingsvalg. Oppland Bondelag har brukt mye tid på å påvirke de enkelte partis program. For å skryte litt av oss selv er våre argumenter å finne igjen i flere av partienes program. Det er en god del utskifting i partienes kandidater til fylkestinget. I tillegg er det flere nye ledere i fylkespartiene. Vi har som en helt klar intensjon om å etablere gode relasjoner til alle partier og kandidater. Ellers er det god grunn til å skryte av sittende fylkespolitikere også, for gode inspill og aktivt engasjement i landbruksspørsmål.

Forvaltningen fortjener også ros for jobben de gjør for oss. Vi har god og hyppig kontakt. Fylkesmannen er jo den som ansvaret for gjennomføringen av den vedtatte politikken i hvert enkelt fylke.

Som tidligere år må jeg skryte av og rette en takk til dere som leder og drifter lokallagene. For oss i styret er en av de mest givende oppgavene å reise rundt på lokale årsmøter. For det første er det veldig trivelig, men ikke minst lærerikt og en bekreftelse på at det gjøres en kjempejobb ute i de enkelte lag. Bondelaget er veldig godt organisert med oppegående lokallag rundt om i alle kommuner. En organisasjon som er klar når noe skjer. Et godt eksempel på dette fikk vi igjen når det ble brudd i forhandlingene i vår med 5.000 deltakere i Oslo. Det er hyggelig å konstatere at vi fra Oppland var av de absolutt beste til å mobilisere og stille med et stort antall aksjonister. Tusen takk til dere alle for det ansvaret dere tar og jobben dere gjør.

Arbeidet i fylkesstyret er veldig interessant og krevende. Det er av og til vanskelig å avgjøre hvilke saker vi skal fronte og hvilke kommentarer og avisinnlegg vi skal svare på. Noen ganger blir det en avveining av hvilke kamper vi skal ta i det offentlige rom. Vi har et uttalt mål om å være tilstede der landbruk er tema og der landbrukspolitikken utformes. Vi trenger deres hjelp til å sikre at vi evner dette.

Vårt arbeid skal være preget av stor takhøyde og enkle linjer til topps i organisasjonen. Benytt dere av dette. Ingen saker er for små til å fremme. Omtal egen næring positivt og tenk på at vi forvalter mye areal og er godt synlige i landskapet. Dette forplikter.

Til slutt og ikke minst vil jeg rette en stor takk til fylkeskontoret for den jobben dere gjør for oss. Det gjelder både den daglige drift og som gode sparringpartnere. Jorunn, Tåle, Astrid og Ola. Takk for at dere holder ut.

Nå venter to hektiske måneder før vi har ei jordbruksavtale i boks.

Vi ønsker oss selv lykke til!